ABBILDUNGEN
1 – 359

ABBILDUNGSNACHWEIS

Linz, Oberösterreichische Landesbibliothek
Herstellung der digitalen Vorlagen: Gregor Neuböck

Abb. 1 Cod. 12, f. 15r – Wien, Meister der Wiener Gutenbergbibel, um 1455/65 (93%) Kat. 1

Abb. 2 Cod. 12 (wie Abb. 1), f. 23v (95%) Kat. 1

Abb. 3 Cod. 12 (wie Abb. 1), f. 26r (95%) Kat. 1

Abb. 4 Fragm. 707 (Graduale), Recto: König David betet zu Gott – Wien, Lehrbüchermeister, um 1455/60 (55%) Kat. 2

Rubrica. Soluto matrimonio zc̃.

a Dixit s̃. de iure dotiũ. ſ. per quos conſtituitur dos. nũc econtra. per quos repetatur. uel ſic. dixit. s̃. ti. i. de matrimoniis dirimendis. nũc de eis direptis quemadmodum dos repetatur. Secũdo nõ. q̃ hic nõ eſt caput libri. nam cum tres tantum ſunt libri ſingulares ꝑ dotibus ut. s̃. in probemio. ffoy. ç. alterutri. et cõſtat unũ eſſe de ſponſalibus alium de donatõnib⁹ inter uirũ et uxorẽ. alium de impen. in re. do. fac. ergo hic non eſt caput libri. ut dicta l. et. C. de ueteri iuri. enu. l. ii. ç. p⁹ hos.

Tertio quero quare iſte liber nominatur infortiatũ. Rx. quia cuꝫ rome eſſet ſtudiũ deſtructũ. et bononie inoleret eius recuperatione facta rauenne cũ eſſet amiſſum | ius eſt redditũ forte multa cum aſſunt q̃ deerant. et ſic ponit in ꝑ ualde. ut. j. de liber. et poſtu. gallus. ç. ille. et ſic dictio ius uel digeſtum erit eius ſubſtantiuũ. Alii dicunt quia fortes leges ſũt in eo ſed certe et in ueteri. Alii ab inuẽtore ſeu autore. ut publiciana. et triticaria. ar. s̃. de orig. iuri. l. ii. ç. poſtea cum appius. qđ diuinare eſt. uel potes dicere nomina magiſtralia ſunt. quare de eis nõ eſt diſputandum. quia relinquitur pertinacibus ſm tullium. et q̃ plura ſunt negocia q̃ uocabula. ut. s̃. de preſcrip. uer. l. natura eni. Alii ab infortiaſin caldeo uocabulo qđ eſt diſpoſitio. q̃ ultime diſpoſitiones hic ſunt. Et tractat hoc uolumen de tribus. nam complet tractatum dotium. Item tractat de tutel. Item de teſtamentis. et que in eis cõtinent. et de hiis que pertinent ad ultimas uoluntates tam ex teſtamento q̃ ab inteſtato. Item dicũt quidã q̃. y. nõ habuit hunc librũ quaſi poſt eum inuentũ. qđ nõ placet.

forte expediatur. ſic. C. de tranſact. l. ca
f. Semper. i. omni tempore. et omni ca
matrimonium. et cõſtante matrimonio.
ſpecialis. q. d. pre aliis capit multa. uel p
tionum capit ſpecialia. et ſic ponitur pr

Soluto matrimonio quemadmodũ dos petatur. Pomponius

Otis cauſa ſemper et ubiq; p cipua eſt. nam et rei publice intereſt ꝯtes mulieribus conſeruari. Cum ꝯtatas eſſe feminas ad ſobolem procreandam replendamq; liberis ciuitatem maxime ſit neceſſarium.

rius partis. et quia incerta. ut. s̃. de iur. d
Item ad hoc. C. ad uell. l. fi. et cõmũia d
doti. qđ autẽ. et de ritu nup. qui liberos.
fundus dotalis alienari. ut inſti. quibus a
quia conſtante matrimonio repetitur ex
l. ubi. qđ eſt contra id qđ a principio ſen
l. i. ſed et primi temporis exempla ad ſe
aptari. ſi dos conſtante matrimonio cõſt
ut. C. de dona. ante nup. l. fi. In tertio pr
et hypothecaria. ut. C. qui po. in pig. ha.
ſatio nõ opponitur. ut. C. de rei uxo. ac. ç
e. l. maritum. et ꝓpter hoc in uerbo ubiq;
empla tertii etiã ad ſecundũ tempus apt
repeti. Sunt et alia exempla ad p̃dicta. q
eſt magi q̃ ſubtile. et facit ad oia. s̃. de iur
g. Ubiq; i. in omni caſu. ut dixi. uel dic
in inte. re. l. fi. uel. i. ſiue ex ſtipulatione
b. Et reipublice intereſt | et pro etiã. q. c
etiam reipublice. ut hic. et. s̃. de iure dot

Abb. 5 Ink. 586 (Iustinianus, Infortiatum), f. 3r: Sterbeszene (Illustration zur Rückforderung der Mitgift nach Auflösung der Ehe) – Wien, Meister des Friedrichsbreviers, nicht vor 1475 Kat. 3

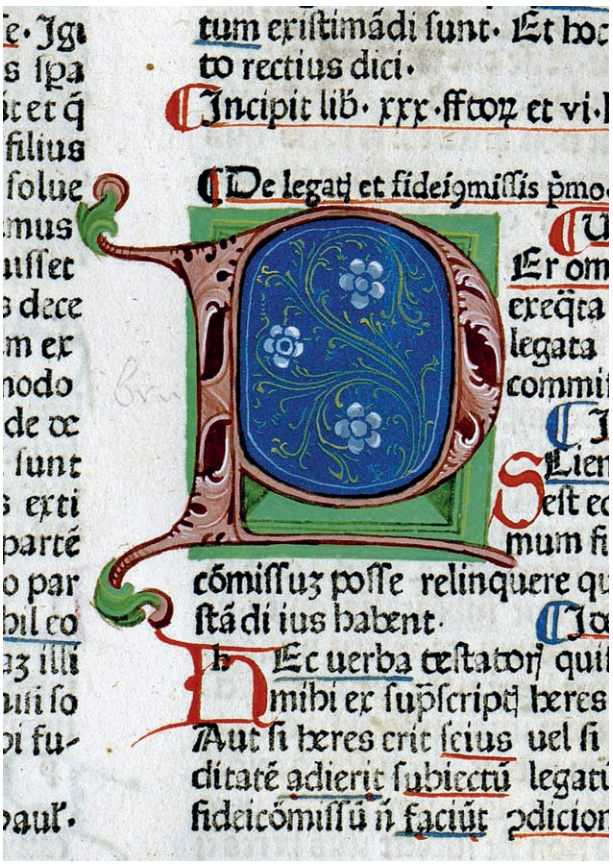

Abb. 6 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 138[v] Kat. 3

Abb. 7 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 159[r] Kat. 3

Abb. 8 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 178[r] Kat. 3

Abb. 9 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 221[r] Kat. 3

Incipit liber·xxxv·ffor et u
decimus huius·
De cõditionib⁹ et demõstratõnib
cãis et modis eor q̃ in testamtis
buntˉ·Rỹca·
Ulp
Egat q
rlinqu
tur aut
es icert
aut cor
tio assc
bit au
nichil h
rum factũ sit· pſentia sunt n
ipsa conditio insit·Lũ dies c
tus assc̃riptus est q̃uis dies n
duz uenerit solui tamẽ possu
quia certum est ea debitum
Dies autem incertus est· c
ita scribit· heres meus cum

Abb. 10 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 245ᵛ Kat. 3

Explicito tractatu| qui tractatus fuit a titulo
de
le.
Incipit liber·xxxvi·et·xij·huius
Ad senatusconsultum trebellianuz
et pegasianũ·Rỹca·
Ulpi·
Explicitotc
tatu q̃ ad
fideicõmis
sa singulr
pertinet re
rum·transf
eamus nũc
ad intẽrp-
tationem senatusconsulti trebel-
liani factum est enim senatusco
sultũ temporibus neronis·viii·
kal'·septembris anneo seneca et
trebellio·maximo ꝯsulibus cuius
uerba hec sunt·Lũ autem esset
equissimũ in omnibus fideicom
missarijs hereditatibus si qua de

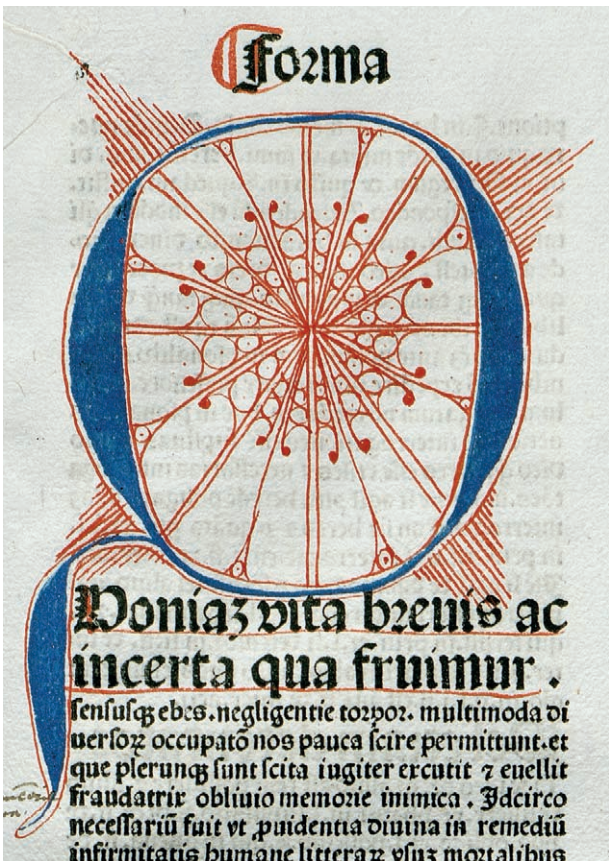
Abb. 11 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 274ʳ Kat. 3

Incipit li·xxxvij·fftor·et·xiij·h⁹
De bonoruz possessionibus·Rỹca·
Ulpianus
Bonor pos
sessiõe ad
missa ꝓmo
da et incõ
moda here
ditaris·itẽ
q̃ dominiũ
rerum que
in hijs bonis sunt tribuit· Nam
hec omnia bonis sunt cõjuncta·
Idem·
In omnibus enim uice he-
redum bonorũ possessores
habentur· Idem·
Bona autem hic ut plerũq̃

Abb. 12 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 305ʳ Kat. 3

officio
nitur·
ra obse
in salu
t simili
·s·d cõ
e·l·si ñ
ſ· liber
onsistit
i actu·
de opi·
·l·i· et
hic·t·
· q̃ ibi
ui· hic
ti opis
c·
De edic
im| cui⁹
non ha
·ac·
etor·ſ·
· ut·j·
·ac·
Incipit liber xxxviij· digestorũ
et xiij·et ultimus huius·
De operis libertorum· Rỹca·
Ulpianus
Aulus
bro singu
lari de u
rijs acti
nib⁹ Op
re sunt t
urnũ of
ficium·
Ulpianus
Decedictuz pretor ꝓpon
coartandum persecution
libertatis cã impositor Anim
aduertit enim rem istam libe
tatis causa impositor prestatio
ultra excreuisse ut premerz ato
honeraret libertinas psonas·

Abb. 13 Ink. 586 (wie Abb. 5), f. 333ʳ Kat. 3

Forma

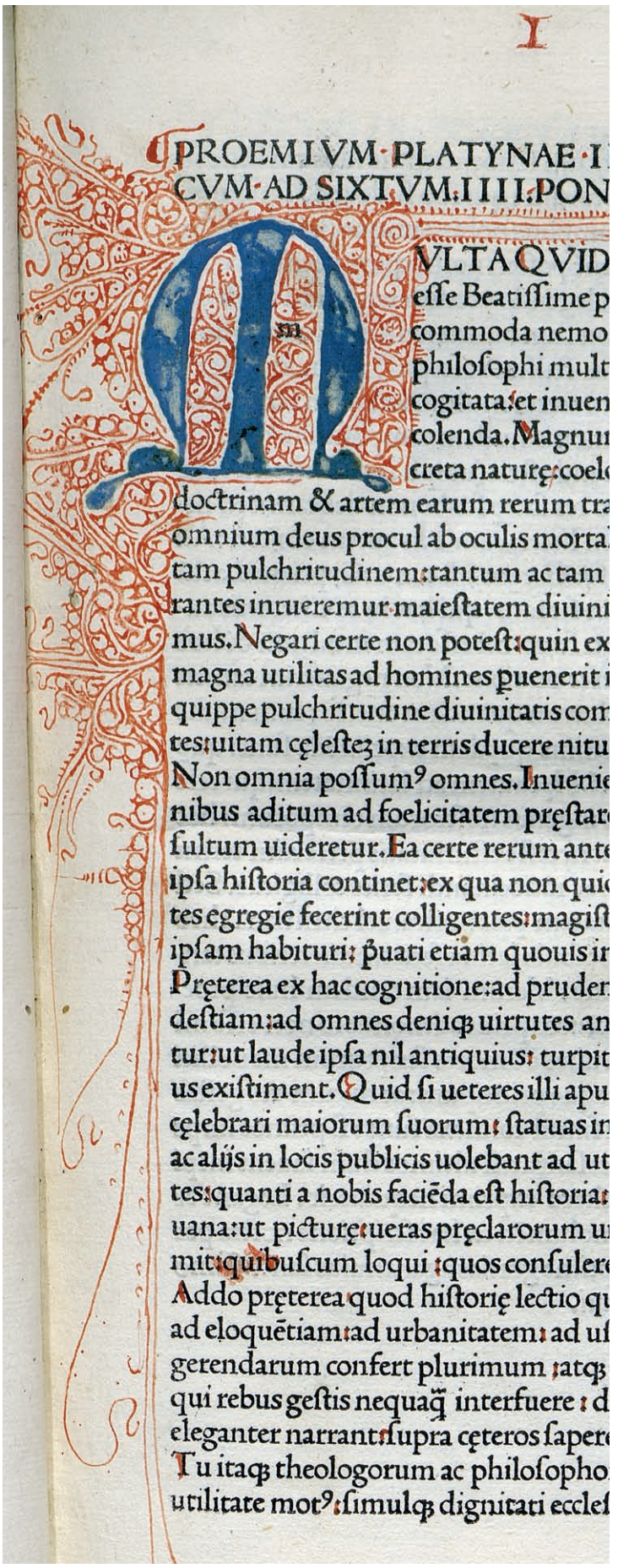
Vonia3 vita breuis ac incerta qua frumur.

Abb. 14 Ink. 527, f. *i*ʳ – Wien, nicht vor 1482 (93%) Kat. 5

In nomine domini nri Jesu xpi amen. Incipit liber qui dicitur supplemētuz.

Vonia summa que ma

Abb. 15 Ink. 120, f. 2ʳ – Wien, nicht vor 1479 Kat. 4

I

PROEMIVM PLATYNAE I
CVM AD SIXTVM IIII PON

VLTA QVID
esse Beatissime p
commoda nemo
philosophi mult
cogitata et inuen
colenda. Magnu
creta naturę coel
doctrinam & artem earum rerum tra
omnium deus procul ab oculis morta
tam pulchritudinem tantum ac tam
rantes intueremur maiestatem diuini
mus. Negari certe non potest quin ex
magna utilitas ad homines puenerit i
quippe pulchritudine diuinitatis com
tes uitam cęlestę in terris ducere nitu
Non omnia possum⁹ omnes. Inueni
nibus aditum ad foelicitatem prestar
sultum uideretur. Ea certe rerum ant
ipsa historia continet ex qua non qui
tes egregie fecerint colligentes magis
ipsam habituri puati etiam quouis ir
Pręterea ex hac cognitione ad pruden
destiam ad omnes deniq; uirtutes an
tur ut laude ipsa nil antiquius turpit
us existiment. Quid si ueteres illi apu
cęlebrari maiorum suorum statuas in
ac alijs in locis publicis uolebant ad ut
tes quanti a nobis faciēda est historia
uana ut picturę ueras prędarorum u
mit quibuscum loqui quos consulere
Addo prędterea quod historię lectio qu
ad eloquētiam ad urbanitatem ad us
gerendarum confert plurimum atq;
qui rebus gestis nequaq̄ interfuere d
eleganter narrant supra cęteros saper
Tu itaq; theologorum ac philosopho
utilitate mot⁹ simulq; dignitati eccles

Abb. 16 Ink. 380, Beiband, f. *I*ʳ – Wien (?), nicht vor 1479 Kat. 6

Abb. 17 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 11[r] Kat. 7

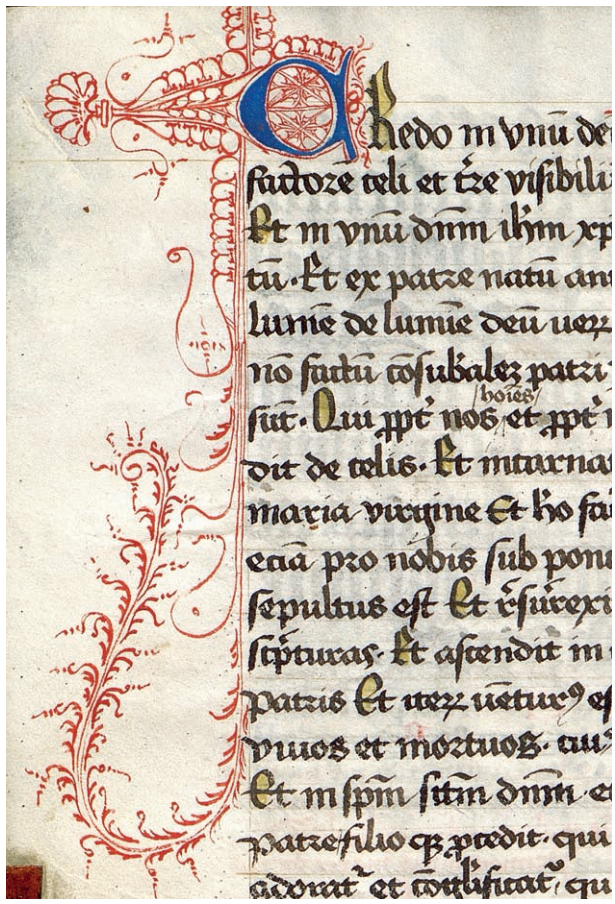

Abb. 18 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 186[v] Kat. 7

Abb. 19 Cod. 164 (Missale), f. 171[r]: Te-igitur-Initiale mit Kreuzigung Christi – Melk, um 1440/60 (130%) Kat. 7

Abb. 20 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 21[r] (110%) Kat. 7

Abb. 21 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 166[v] (110%) Kat. 7

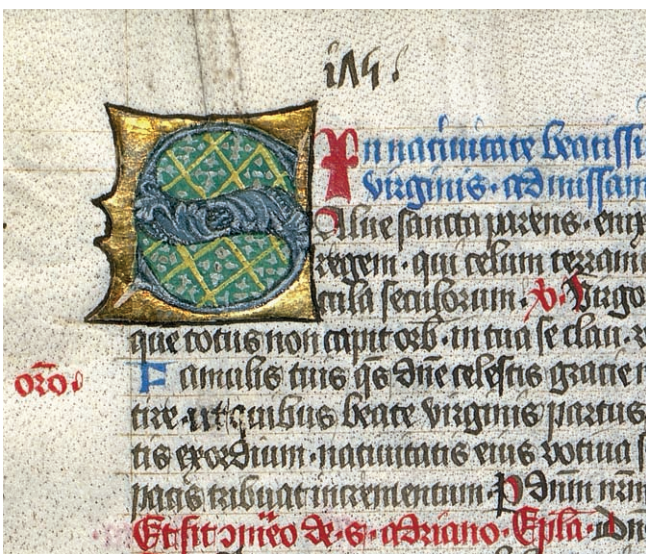

Abb. 22 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 211[v] (110%) Kat. 7

Abb. 23 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 218[r] (110%) Kat. 7

Abb. 24 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 220[v] (110%) Kat. 7

Abb. 25 Cod. 164 (wie Abb. 19), f. 250[r] (110%) Kat. 7

Abb. 26 Cod. 334, f. 3r – Melk, 1481 Kat. 8

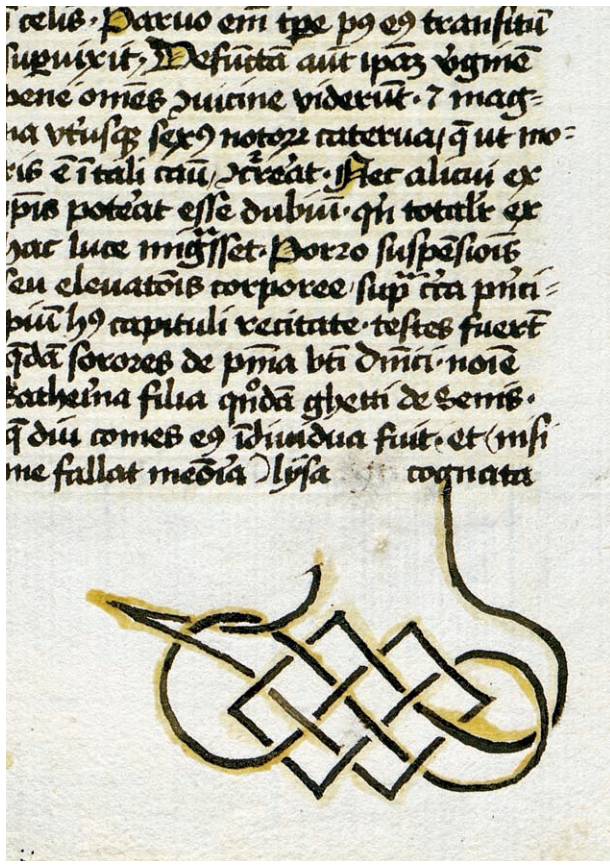

Abb. 27 Cod. 334 (wie Abb. 26), f. 58r Kat. 8

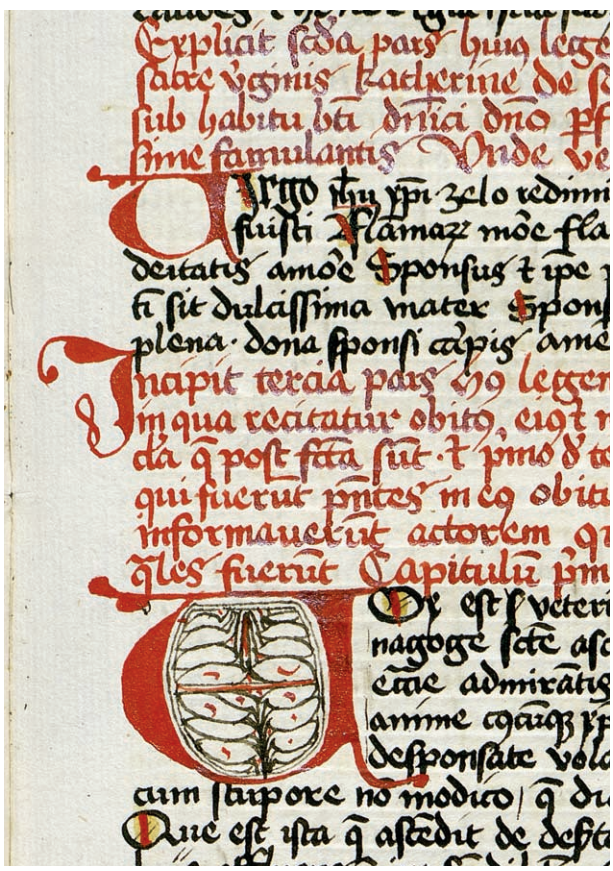

Abb. 28 Cod. 334 (wie Abb. 26), f. 82r Kat. 8

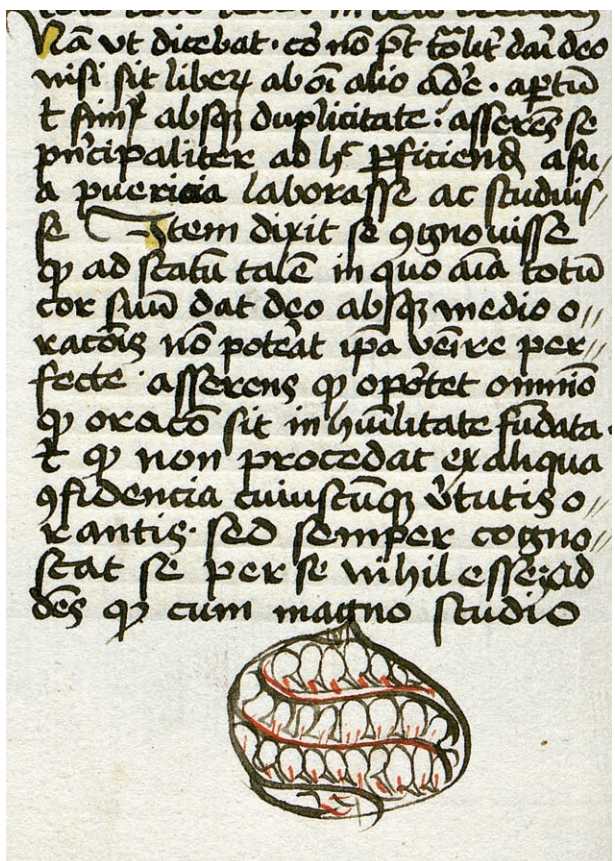

Abb. 29 Cod. 334 (wie Abb. 26), f. 89v Kat. 8

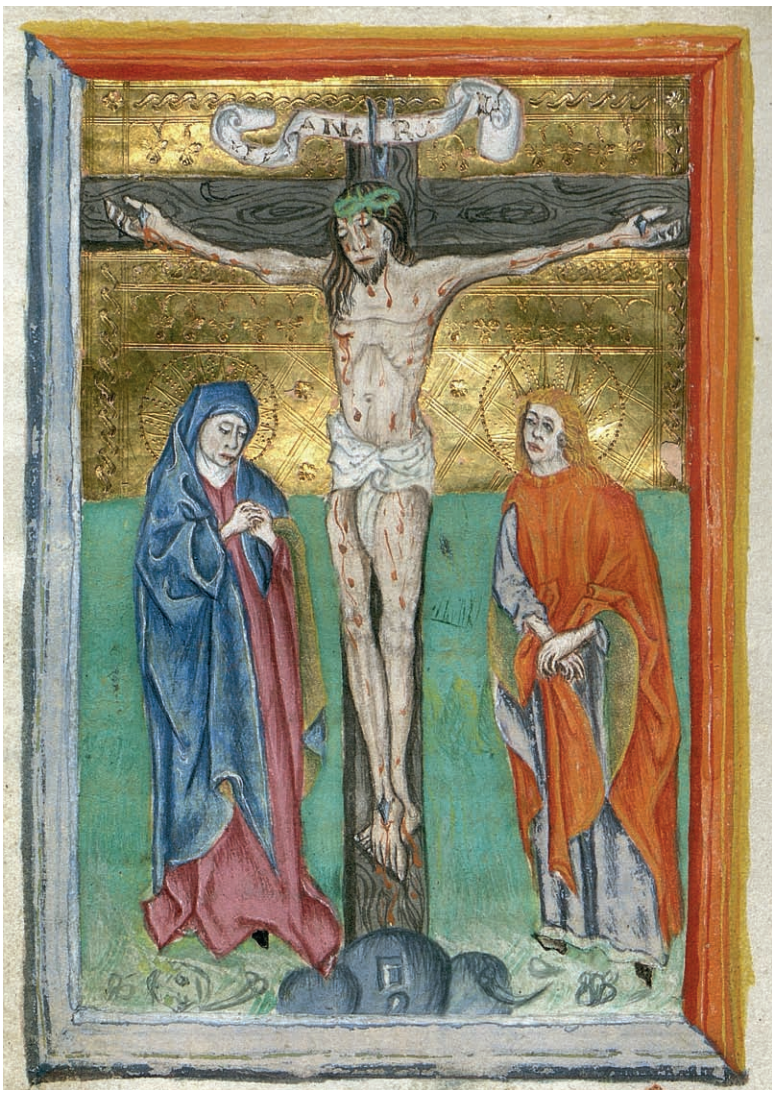

Abb. 30 Ink. 650 (Missale), f. 105[dv]: Kanonbild mit Kreuzigung Christi – Seitenstetten, nicht vor 1487 Kat. 9

Abb. 31 Ink. 650 (wie Abb. 30), f. 105[cr]: Te-igitur-Initiale Kat. 9

Abb. 32 Ink. 650 (wie Abb. 30), f. *132[v]* Kat. 9

Abb. 33 Ink. 650 (wie Abb. 30), f. *119[v]* Kat. 9

Libri beati Augustini Epi yponens de ciuitate dei Magunt. Caplm-i-

Glorioſiſſimam ciuitatem dei · ſiue ī hoc temporum curſu cū inē impios pegrinatur ex fide uiuens · ſiue ī illa ſtabilitate ſedis eterne quā nunc expectat per pacienciā quoadusqz iuſticia cōuertat iudiciū · deinceps adepturā per excellenciā victoriā ultimā et pacem pfectam. Hoc ope adte inſtituto et mea p miſſiōe debito defendē aduerſus eos q̄ conditori eius deos ſuos pferūt fili cariſſime marcelline ſuſcepi. Magnū opus et arduum: ſz deus adiutor nr̄ eſt. Nam ſcio q̄ bus uiribus opus ſit ut pſuadeaē ſupbis quāta ſit uirtus hūilitatis: q̄ fit ut oīa trena cacumīa temporali mobilitate mi cancia: nō humano uſurpāt faſtu · ſz diuina gr̄a donata celſitudo ēnſcendat.

Rex deus enī et conditor ciuitatis huius de qua loq̄ inſtituimus in ſcriptura pp̄li ſui ſententiā diuīe legis aperuit: qua dem̄ eſt. Deus ſupbis reſiſtit · hūilibus auē dat grām: hoc ūo quod dei ē ſupbe quoqz aīe ſpiritus inflatus affectat: amat qz ſibi in laudibus dici. Parcere ſubiectis · & debellare ſupbos. Vnde ecīā dēcrena ciuitate q̄ cum dominari appetit · et ſi pp̄li ſuiant ipa ei dominādi libido dn̄aē non ē pretermittendū ſilēcio · quitqd̄ dicere ſuſcepti huius opis ratio poſtulat & facultas daē. Ex hac nā qz exiſtunt ūmici adūſus quos defendēda dei ciuitas ē. Quor tamē ml'ti correcto impietatis errore ciues ī ea fūt ſatis ydonei: ml'ti ūo in eā tantis exardeſcunt ignibus odior tamqz manifeſtus bñficiis redemptoris eius ingti ſunt: ut hodie conē eū linguas nō mouerēt niſi ferrū hoſtile fugientes in ſactis eius locis uitā de qua ſupbiunt iuenirēt. An nō et illi romāi xp̄i nōi infeſti ſunt: q̄bus pp̄ter xp̄m barbari pepcerunt. Teſtanē hec martir loca et baſilice ap'lor: que naſtacīōe vbis ad ſe cōfugientes ſuos alienoſqz receperunt. hoc uſqz cruentus ſeuiebat ūmicus: ibi accipiebat limitē trucidatoris furor: illo ducebanē a miſerantibo hoſtibus quibus ecīā exē ipa loca pepcerant · ne in eos in currerēt q̄ ſimilem mīam non habebāt. Qui tamē eam ip̄i alibi truces atqz hoſtili more ſeuiētes poſtea quā ad loca illa uēiebant: vbi fuerat mēdictū: q̄ alibi beli iure licuiſſet toto · ferēdi r̄frenabaē in mītas et captinādi cupiditas frāgebaē Sic euaſerūt ml'ti qui nūc xp̄ianis temporibo dēr̄hunt: & mala q̄ illa ciuitas p tulit · xp̄o inputāt Bona ūo que in eos ut uuerēt pp̄ter xp̄i honorē fca ſunt nō inputāt xp̄o nr̄o ſz fato ſuo: cū potius deberent ſi q̄ recte ſaperēt illa q̄ abhoſtibo aſpera et dura pſſi ſunt: illi diuine puidēcie tribuere: que ſolz corruptos hoīm mores bellis emēdare atqz conterē. Item q̄ uitā mortaliū iuſtam adqz laudabilē talibo afflictōibus exercere Probatā que ul' in meliora ēnſferre · ul' in hijs adhuc ēris pp̄ter uſuras alior detinere. Illud ūo cōſiderandū quod eis vbicūqz pp̄ter xp̄i nomen uel in locis xp̄i nōi dicatiſſimis & ampliſſimis: ac plargiore mīa adqz capacitatē ml'titudīs electis pter bellor more truculēti barbari pepcerunt · hoc ēbuere tēporibo xp̄ianis · huic deo agere grās · hinc ad eius nomī ueraciter currere · ut ef fugiāt penas ignis ecnī: q̄ nomī ml'ti eorū mendacit uſurparunt ut effugerēt penas p̄ſentis exicij. Nam quos vides peculant et pcaciter īſultare huic xp̄i: ſunt inhijs plurimi q̄ illū intēdtum dadē qz nō euaſiſſēt niſi ſuos xp̄i · ſe eē finxiſſēt. Et nūc ingēta ſupbia atqz ip̄iſſima inſania eius noī reſiſtunt corde peruerſo ut ſēpiēnis tenebris puniātur: ad q̄ nomī ore ul' ſub dolo cōfugerunt: ut tēporali luce fruerentur. Caplm ſecundum

Tot bella geſta cōſcripta ſunt · uel ante cōditam romā ul' ab eius exortu & imperio: legant et pferant ſic ab alienigenis aliquā captam eſſe ciuitatē ut hoſtes qui ceperāt parcerēt eis quos ad deorum ſuor templa confugiſſe

Abb. 34 Ink. 508, f. 1r – Ulrich Schreier, späte 1460er Jahre (70%) Kat. 10

Abb. 35 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 52[v] Kat. 10

Abb. 36 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 69[r] Kat. 10

Abb. 37 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 99[r] Kat. 10

Abb. 38 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 127[v] Kat. 10

Abb. 39 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 139[r] Kat. 10

Abb. 40 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 177[r] Kat. 10

Abb. 41 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 197ra Kat. 10

Abb. 42 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 197rb Kat. 10

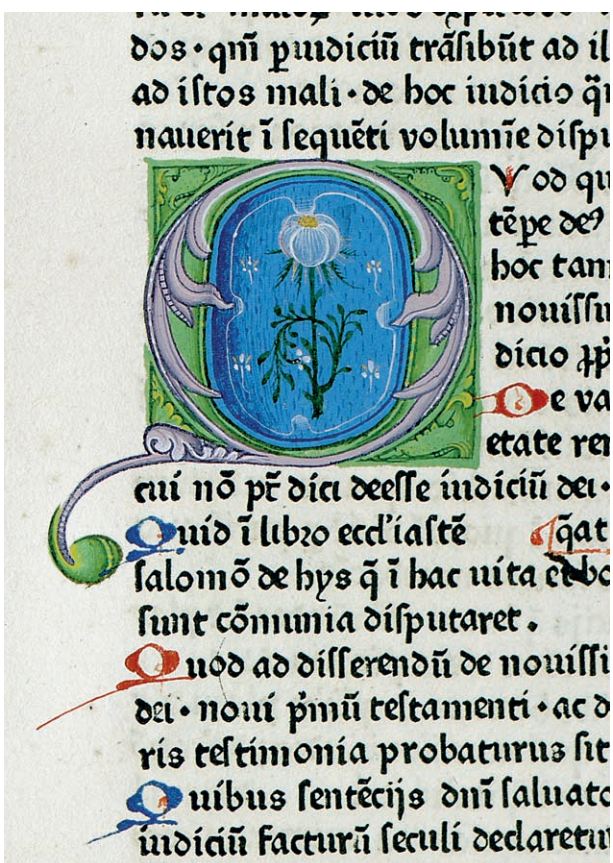

Abb. 43 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 208r Kat. 10

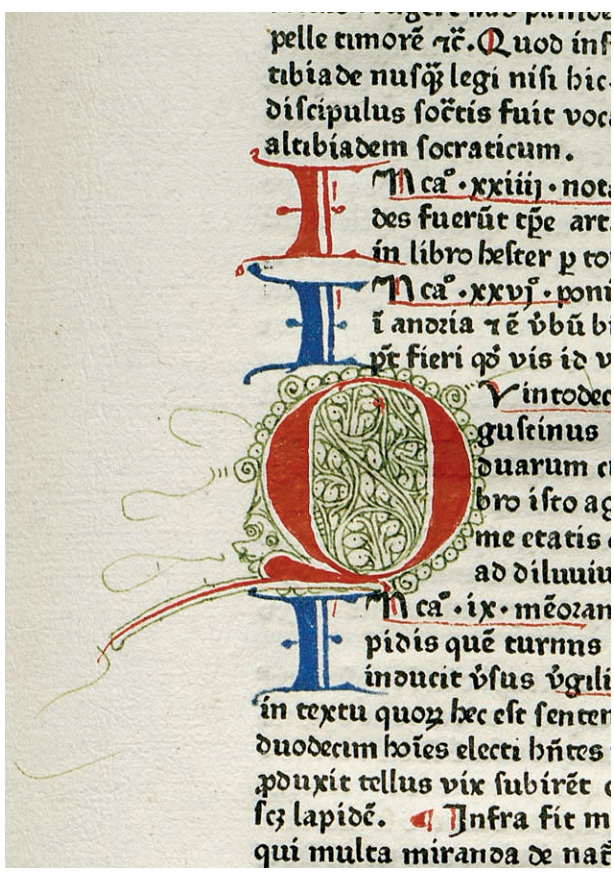

Abb. 44 Ink. 508 (wie Abb. 34), f. 320r Kat. 10

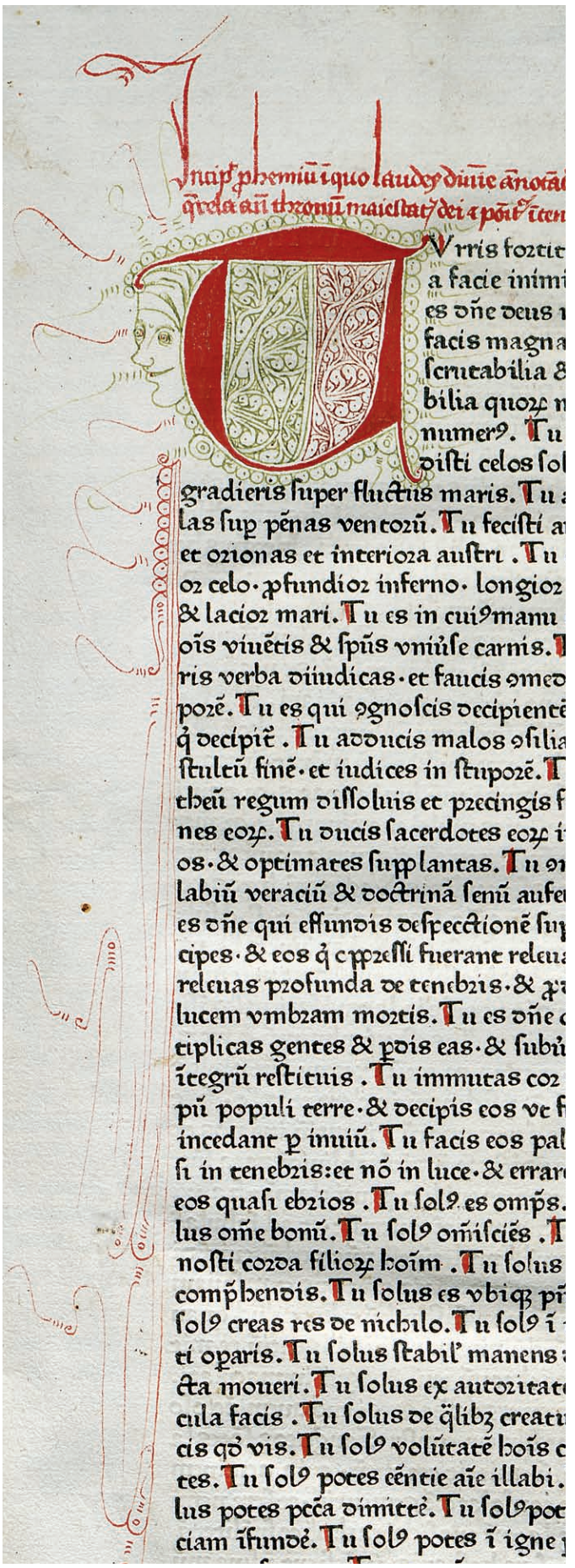

Abb. 45 Ink. 486, f. 17r – Ulrich Schreier oder „Florator B“, frühe 1470er Jahre Kat. 11

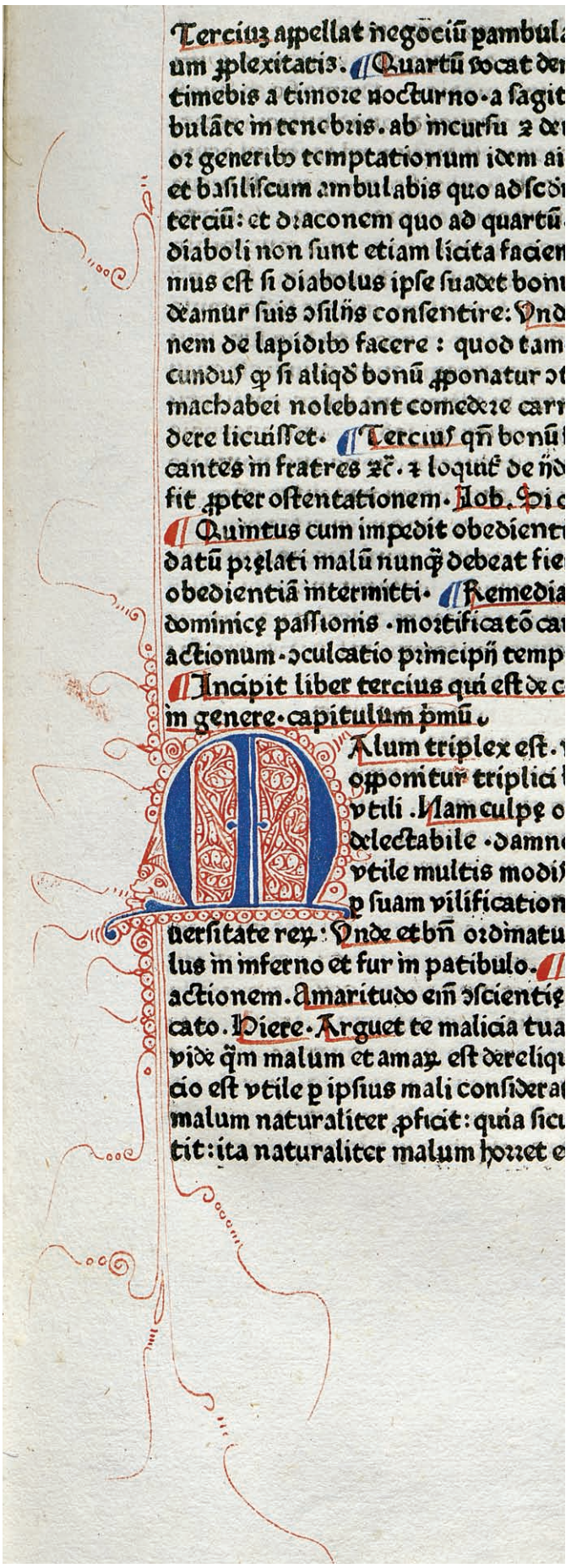

Abb. 46 Ink. 552, Hauptband, f. 52r – Ulrich Schreier und Mitarbeiter, nicht vor 1471 Kat. 12

De penitentia venialium · xxxi·
Per quid dimittatur peccatum
veniale · xxxii.
De extrema vnctione. xxxiii.
De sacramento ordinis · xxxiiii·
De qualitate ordinandoꝝ. xxxv.
De ipsa ordinatione · xxxvi.
De matrimonio · xxxvii.
De fine mundi liber septimus·
De purgatorio. cap^m primū
De acerbitate purgato-
rii capitulū secundū.
De suffragiis ecclesie · iii·
Quorū suffragia prosint et qui-
bus · capitulū quartum·
Vtrum mulgentie defunctis
valeant · v·
De aduentu antichristi. vi·
De mala vita antichristi · vii·
De quatuor modis quibus deci-
piet · viii.
De seqcibus antichristi · ix·
De gog et magog · capitulū x·

De Helia et enoch. vi
De duratõe huius psecu
De morte antichristi. x
De conflagratione elemẽ
De resurrectione gene
De iudicio extremo · x
De iudicantibus · xvii
De iudicandis · xviii·
De innouatione muni
De pena inferni · xx·
De diuersitate penaru
De gloria celesti · xxi-
De dotib⁹ in comuni · xx
De dotib⁹ anime in gen
pitulum xxiii·
De dotib⁹ aie in spẽali
De dotib⁹ corporis in g
pitulum xxvi·
De dotib⁹ corpis in spe
De aureolis in genere
viccsimũoctauũ·
De aureolis ī specie. x
Enumeratõ celestiũ

Expliciũt tituli · Incipit prologus in cõpendiũ theologice

Veritatis theologice sublimitas cũ sit si
dozis radius illuminans intellectum: et r
ciay diuinum reficiens affectum: de mag
ologoy scriptis breue compendiũ colligẽ
duxi: quo et euitetur mater fastidii plix
ad muestigaudũ plura via detur z occasi
Theologia certe ẽ primceps scientiay
regina: cui artes cetere tanq̃ pediseque famulantur · Nam
ris rey illa solum ad vsum suũ accipit: de quib⁹ sibi speculum
valeat in quo conspiciat oditorem. hec est scientia scienti
omnem speculationez philosophicã extollitur z dignate ac

Abb. 47 Ink. 552 (wie Abb. 46), Hauptband, f. 4ʳ: Initiale mit Wappen von Mondsee (75%) Kat. 12

Onsueu
decessoꝝ
uersos i
pore q̃si
exhibet
tis cond
Quãdã paci sbditoy tan-
cam mũire eccliaz. Alĩ
honorare · scissuras eccla
passim dum sic quisq; rei
ceps et q̃si magister quid
gelisteq; sitimuz in tuem
fidelis quisq; y accepta

Abb. 48 Ink. 552 (wie Abb. 46), Beiband, f. 2ʳ Kat. 12

eritatis·
pni splen
galiũ deli
ioy the-
re dignũ
tas: et tñ
sapiẽti.
mniuz et
de natu-
fabricare
y quę sup
vtilitate

Abb. 49 Ink. 552 (wie Abb. 47), Detail (105%) Kat. 12

Abb. 50 Ink. 605 (Gregor IX., Decretales), f. 1r: Autorbild: Papst Gregor IX., thronend – Ulrich Schreier und Mitarbeiter, frühe 1470er Jahre (75%) Kat. 13

Abb. 51 Ink. 605 (wie Abb. 50), f. 110[r]: Thronender Bischof (98%) Kat. 13

Abb. 52 Ink. 605 (wie Abb. 50), f. 200[r]: Gelehrter (98%) Kat. 13

Abb. 53 Ink. 605 (wie Abb. 50), f. 284[r]: Trauung (98%) Kat. 13

Abb. 54 Ink. 605 (wie Abb. 50), f. 314[r]: Thronender Bischof (98%) Kat. 13

Abb. 55 Ink. 406, Hauptband, f. 1r – Ulrich Schreier (Werkstatt), frühe 1470er Jahre — Kat. 14

Abb. 56 Ink. 406 (wie Abb. 55), Beiband 4, f. 1r — Kat. 14

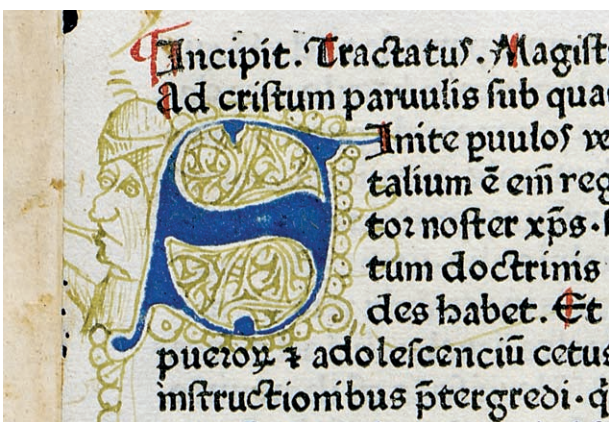

Abb. 57 Ink. 406 (wie Abb. 55), Beiband 6, f. 1r — Kat. 14

Abb. 58 Ink. 406, Hauptband, f. 36r – Florator 1 von Ink. 406 — Kat. 14

Abb. 59 Ink. 250, Teil 4, f. 1r (f. *ccxvi*r) – Ulrich Schreier (Werkstatt), nicht vor 1472 — Kat. 15

Et eadem dei gratia cooperante per quã omnes eius conatus fuerũt adiuti cõtinuauit suam cõpilatõnem nocte et die orando et postulando sapiam a vera sapientia dicẽs cũ hieremia. A.a.a. dñe deꝰ ecce nescio loqui. ac si dicẽt. O omnipotens sapientia. o splendor prĩs. da feruorẽ in corde. lumen in intelligentia. veritatẽ in eloquentia. qe alias loqui nesciam tua secreta misteria. Et tandem grã dei cõsumante compleuit opus suũ pstante eodem dño iesu christo cui est honor et gloria in secula seculoꝝ amen.

¶ Que sit causa effectiua absolutõis ¶ Ca. pmũ

Absolutio ¶ Circa absolutõem quatuor p ordinez sunt notãda. scilicet causa effectiua. materia susceptiua. forma debita vel cõpletiua. verba significatiua. ¶ Primo circa absolutõnem cõsideranda est causa effectiua. Vnaz causa absolutõnis a culpa est duplex. scz pncipalis et effectiua. instrumentalis et dispositiua. ¶ Prima ei causa absolutõnis a culpa est deus. qui pncipaliter effectiue et ppria autoritate omnia remittit peccata Ysa. xliij. Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas ppter me. ¶ Ratõ aũt quare solus deꝰ pncipaliter remittit peccata. et cur solꝰ deꝰ absoluat est quadruplex. scz ppter confidentiã erigendã. potentiaz offendaz. noticiã mtimandã. pntiam experimendã. ¶ Prima ratõ est ppter cõfidentiam erigendã. Dicẽ enĩ deus non cõmunicauit nec dedit homini pfatem baptisandi interius. sed solũ aqua baptismi exteriꝰ lauandi corpus. ne spes poneret in hoie. Dic pari ratõne noluit dare homini pfatem absoluendi aliqua effectiue a culpa. ne spes in homine ponẽtur si in solo deo. Hiere. xvij. Maledictꝰ homo qui cõfidit in homine et ponit carnem brachiũ suũ. et a domino recedit cor eius ꝛc. benedictꝰ vir qui confidit in dño. ¶ Secũda ratõ est propter mfinitam dei omnipotentiã ondendam. Nam peccatũ in deũ omissum habz q̃ sit malũ infinitũ ex tribo. et ideo vt remittat requiritur potentia infinita. scilicet ex bono quod offendit. a bono a quo distat. et ex bono qõ auferetur. ¶ Primo enĩ peccatũ est infinitũ ex bono quod offendit quod est deꝰ. Vnaz tanto culpa est grauior qnto iste in quem peccat est maior. sed deꝰ est bonitatis infinite. q̃ requirit potẽtia et bonitas infinita ad remittendum. ¶ Secundo peccatum est malum infinitũ ex bono a q̃ distat. Creatõr enĩ recreatõ conferet. et ideo sicut inter ens et nihil est distantia infinita propter quã pductio creature ex nihilo ẽ potentie infinite. sic recreatõ peccatoris de nihilo culpe ad esse gre est potentie infinite. vt augꝰ. dicit. potentia aũt infinita cõuenit soli deo et non alicui creatue. q̃ ꝛc. ¶ Tercio peccatũ est infinitũ malũ ex bono qõ auferẽ. Vnã p pẽtm bonũ infinitũ auferet scz deꝰ. cuiꝰ pticipatõe fiũt hoies beati. et ideo requirit potentia infinita scz dei ad remittendũ pẽm Hec bea. t. iij. scri. se. di. xx. arti. ij. in cor. q. ¶ Tercia ratio pncipalis q̃re solꝰ deꝰ pncipalit effectiue et propria autoritate remittit peccata est propter dei noticiã mtimandã. Nam ex eo q̃ sacerdos dispositõnem cordis est volũtatis in qua pncipaliter peccatum consistit. et a qua originaliter peccatũ procedit ignorat: cõtingit q̃ ipe errat in absoluendo. si deꝰ hoc nouit pfecte. eoq̃ in eo nulla ignorantia potest esse. ex quo talez ratõnem formo. Ille solus pt curare omnia vulnera qui omnia nouit et videt. sed deus nouit omnia vulnera et videt. et non aliquis homo vel angelꝰ. Nñ pmi regũ. xvj. Vnec iuxta intuitũ homis ego iudico. homo enĩ videt q̃ foris patent. que vt in pluribo fallunt. dñs aũt intuet cor. Et ad hebre. iij. Omnia nuda et apta sunt oculis eius. ¶ Quarta ratõ est propter dei pntiam expmẽdam. Nam pntia sũmi boni omne malũ excludit. ex quo talem ratõnem formo. Ille solus potest curare qui solꝰ vbiq̃ est pns. talis est solꝰ deus. nõ autem homo vel angelus. q̃ ꝛc. ¶ Secũda causa instrumentalis absolutõis a culpa est sacerdos. qui non effectiue vtute clauiũ in penitentia vel in confessione absoluit a culpa. si instrumentaliter et dispositiue. Nñ sacerdos vtute clauiũ in cõfessione non efficit gram et p consequens nõ absoluit a culpa. sed virtute clauiũ in cõfessione et absolutõe dispoñit ponens ad hoc q̃ ei gra mfundat et a culpa absoluat. si obicem nõ opponit. vt sequenti capi. clarius apparebit. Hec bea. tho. de aqno. q̃rto scrip. sen. dist. xviij. arti. iij. q. pma. in. cor. q. in fine. ¶ Est aũt sciendũ q̃ sacerdos in absolutõne operatur tanq̃ instrumentũ non mortuũ. sicut securis. si viuũ sicut seruꝰ. ad rectã vero opatõnem instrumenti requirũtur tria. pmum est recta instrumenti dispositõ. secundũ est materie debita propotõ. terciũ est motoris vtus vel opatio. Vt verbigrã. Vnaz securis nisi sit acuta nõ scindet. vel si non habeat materiã proportõnatã scz ligneaz vel huiusmodi. esto q̃ sit acuta non scindet. vel si non moueat ab aliq̃ dato q̃ sit acuta et pparatam materiã habeat nõ scindet. Similiter in absolutõne sacerdotis tria debent occurrere. pmum est rectꝰ vsus vel recta extensio siue pfatis. secundũ est pparato suscipientis. terciam est vtꝰ vel opatõ dei motoris. quoꝝ si tñ vnũ deficit absolutõnis frustrat effectꝰ. Hec petrus de tharen. q̃rto scrip. sen. di. iij. circa. j. pblcuma.

Abb. 60 Ink. 648, f. 35r (mit Wappen von Mondsee) – Ulrich Schreier und Mitarbeiter, nicht vor 1473 (65%) Kat. 16

Abb. 61 Ink. 648 (wie Abb. 60), f. 34r Kat. 16

Abb. 62 Ink. 648 (wie Abb. 60), f. 103r Kat. 16

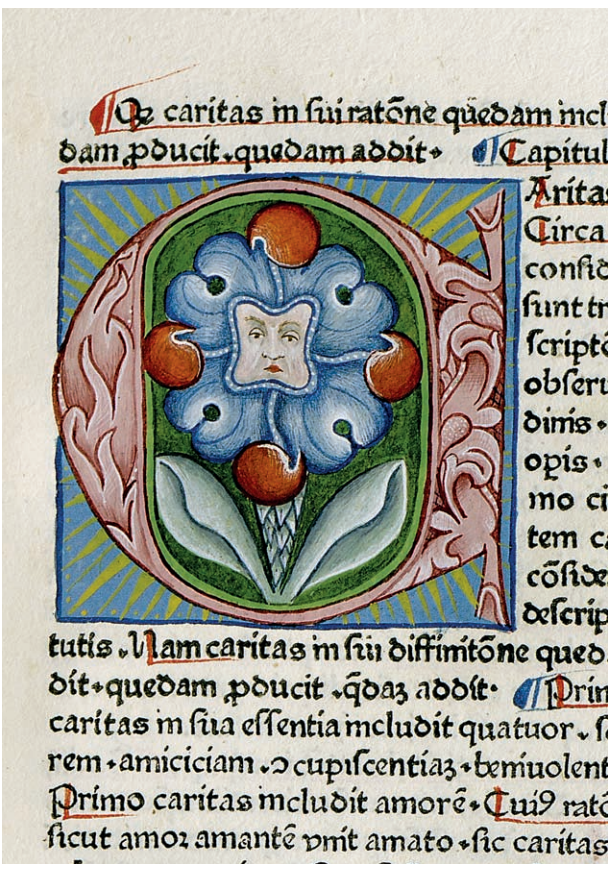

Abb. 63 Ink. 648 (wie Abb. 60), f. 147r Kat. 16

Abb. 64 Ink. 648 (wie Abb. 60), f. 227r Kat. 16

Laus dei

¶ Qz tribus modis contingit laudare deum

¶ Capitulum primum

Laus dei. Circa laudē dei tria cōsiderare debem⁹ ꝺ scz modū cantū ꝺ instrumētū. Circa laudem dei cōsiderare debemus modū. Trib⁹ modis ꝺtingit laudare deū ꝺ scz exteri⁹ tm̄ ꝺ scz voce et non corde. Interi⁹ tm̄ ꝺ scz corde et nō voce. Interi⁹ ⁊ exteri⁹ simul ꝺ scz corde ⁊ ore. ¶ Primo em̄ quidā laudant deū exteri⁹ tm̄ ꝺ scz ore non corde ꝺ de quo dr̄ Math⁹ xv. Ypocrite bñ ꝓphetauit de vobis ysaias ꝺ xix ꝺ dicēs. Popul⁹ hic labijs me honorat ꝺ cor aūt eor⁹ longe est a me. Qđ verbū exponitur quatuor modis. ¶ Primo scđm remigiū ibidē sic ꝺ Ypocrita dr̄ simulator ꝺ qz aliud ope simulat et aliud corde gestat. Sic popul⁹ iudaic⁹ ypocrita dr̄ quia sub honore dei terrena lucra sibi accumulare cupiebat. ¶ Secđo modo etiā scđm remigiū exponitur sic. Judeor⁹ nāq; popul⁹ labijs et ore appropinq̄re ⁊ honorare videbat xp̄m ꝺ qđ vnus dei cultum se habere gloriabat ꝺ sed corde ab eo recessit ꝺ qđ visis signis atq; miraculis ꝺ nec diuinitatē xp̄i cognoscere nec ip̄m suscipere voluerat. ¶ Tercio modo scđm Rabanū exponit sic. Judei xp̄m labijs honorabāt quādo ore dicebāt ꝺ magister scim⁹ quia verax es ꝺ sed cor eor⁹ longe ab eo fuit quādo miserāt insidiatores ut eū caperēt in sermone

¶ Quarto modo scđm glosā exponit sic ꝺ omen dando iudei exteriorē mundiciā eum honorabant ore ꝺ sed dū interioꝝ mūdicia q̄ vera est carebant cor eor⁹ longe erat a deo ꝺ q̄i diceret xp̄s. Populus iudaicus labijs me honorat. id est in superficie legē custodit verbo non facto ꝺ fictione non veritate ꝺ quia cor eor⁹ id ē recordatio quo ad memoriam ꝺ intentio quo ad intellectum ꝺ dilectio quo ad volūtatem longe est a me. ꝑs ꝺ Obliuiom dat⁹ sū tāquā mortuus a corde ꝺ Nec aūt laus ꝺ scz oris nō cordis est mutilis ideo subdit dn̄s ibidē dicens. Sine causa aūt colūt me docentes doctrinā ⁊ mādata hominū. Nbi raban⁹ sic ait. Nō em̄ habebūt mercedē cū veris cultoribꝰ docētes doctrinā et mandata hoīm ꝺtemptis p̄ceptis diuinis. Nec beat⁹ ꝺ tho ꝺ allegat in euāgelio cōtinuo bēi mathei sup auctoritate p̄dca ꝺ popul⁹ hic ⁊c. ¶ Secūdo q̄dam alij laudāt deū interi⁹ tm̄ ꝺ scz corde nō ore et talis laus scz cordis est principalis ꝺ de⁹ em̄ p̄ncipaliter mente colit et corde laudat ꝺ dū magnalia ei⁹ opa cogitant cū effectu ꝺ in psalmo. Generatio et generatio laudabit opa tua. Glosa repetitio generatiōis quasi omnis generatio ꝺ vel due generationes ꝺ vna qua in p̄senti renascimur filij dei per fidem ꝺ alia in futuro qua in resurrectōe renascimur filij dei per gloriā ꝺ de qua in euāgelio dr̄. In regeneratione cū sederit filius ⁊c. Et subditur laudabit opa tua ꝺ q̄i diceret ꝺ materia laudis sunt opa tua ꝺ ⁊ q̄ scz opa potētie ꝺ sapiētie ꝺ misericordie iusticie ꝺ et alior⁹ attributorū ut de operib⁹ laudemus opantem ꝺ de cōditis cōditorē ꝺ de creaturis creatorē ꝺ lauda g̃ facta ꝓpter faciētem. Sed forte argues ex hoc sic. Si opa laudas et te q̄ es opus laudas ꝺ cōtra illud non te laudet os tuū ne arrogās videaris ¶ Respōdeo et dico q̄ non est arrogātia ꝺ qđ deū in te laudas nō te laudas ꝺ Dic in glosa ibidē ꝺ ¶ Tercio q̄dā laudāt deū interius et exteri⁹ simul ꝺ scz corde et ore vñ in psalmo. Benedicam dn̄m in omni tēpore ⁊c. In quo verbo ostenditᵉ qđ laus dei debet esse mētalis vocalis perennis ¶ Primo laus dei debet esse mētalis ideo dicit bñdicā dn̄m scz corde ꝺ p̄s ꝺ Benedic aīa mea dño. Glosa. Clama g̃ voce si est homo q̄ audiat hoc ꝺ sed q̄a audit deus bñdic id est lauda anima mea dn̄m ꝺ Ratio huius est q̄a cū aīa sit prioꝝ et nobilioꝝ corpore ꝺ ideo laus anime que spiritualis est. est meioꝝ q̄ laus corporis. Et ideo hic exprimit dicēs. Et omnia que intra me sunt nomini sancto eius ꝺ Glosa. id est omnes cogitatōes omnes vires nulle discrepēt a laude dei. Nūq̄ em̄ deest qui audiat ꝺ et ideo nūq̄ interiora sileant ꝺ et dicit ꝺ interiora non exteriora solum ꝺ ad ostendendū qđ laus exterioꝝ sine interioꝝ non sufficit. ¶ Secđo laus dei debet esse vocalis ideo subdit ꝺ laus eius in ore meo. ¶ Tercio laus dei debet esse pennis ideo subiungit omni tēpore et semp in psalmo. Repleatur os meū laude ꝺ ut bñdictio referatᵉ ad deū racione sui inquātū sūme bonus est ꝺ laus ꝛeo referatur ad deū racione suoꝝ effectuū qui ab ipo procedūt ꝺ et sbiungit omni tpe et semp ꝺ ut ostēdatur duplex benedictio vel laudatio dei ꝺ vna vie et alia p̄rie ¶ Prima scz benedictio vie antecedit benedictionē patrie ꝺ ideo dicit. Bñdicā dn̄m in omni tempore scz m̄ p̄spitate ⁊ in adūsitate Gregorius dignum est semp deo gratias agere ꝺ q̄a nūq̄ cessat benefacere ¶ Secđa benedictio dei est benedictio patrie ꝺ ideo subdit semp laus eius ⁊c. Ad ostendendū qđ est laus tpis ꝺ ideo ponit omne tēpus qđ dicit vnitatē partiū tpis ꝺ et est laus eternitatis ꝺ ideo ponit semp. qđ dicit durationem sine successione. Nbi nota q̄ hunc ꝟsiculū scz benedicam dn̄m ⁊c. ecclesia cantat in sexta qua hora passus est iesus xp̄s ꝺ et sol feruet ꝺ quia passio xp̄i ex feruore caritatis p̄cedēs nobis ē causa ⁊ materia laudandi deū. Nec in glosa ibidē. Sed forte argues in oppositū ꝺ qđ deus nec corde nec voce sit laudabilis sic Optimor⁹ non est laus sed aliq̄d maius uel melius laude ꝺ vt dicit ph̄s p̄mo ethicorū ꝺ sed deus est sup omnia optima. ergo ei non debetur laus sed aliq̄d maius uel melius laude. Nnde eccles. xliij. Maior est em̄ omni laude ¶ Respō deo et dico qđ in deo possum⁹ duo cōsiderare scz suā entitatē et nostrā vtilitatē. ¶ Primo suā entitatē que est incōprehensibilis et ineffabilis ꝺ et sic est maior omni laude humana ꝺ et sic debet ei reuerētia et honor latrie. Nnde in psalterio ieronimi dicit

Abb. 65 Ink. 649, f. 442ʳ – Ulrich Schreier und Mitarbeiter, nicht vor 1473 (65%) Kat. 17

Abb. 66 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 563r Kat. 17

Abb. 67 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 565v Kat. 17

Abb. 68 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 808r Kat. 17

Abb. 69 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 832v (93%) Kat. 17

Abb. 70 Ink. 648 (wie Abb. 60), f. 128r Kat. 16

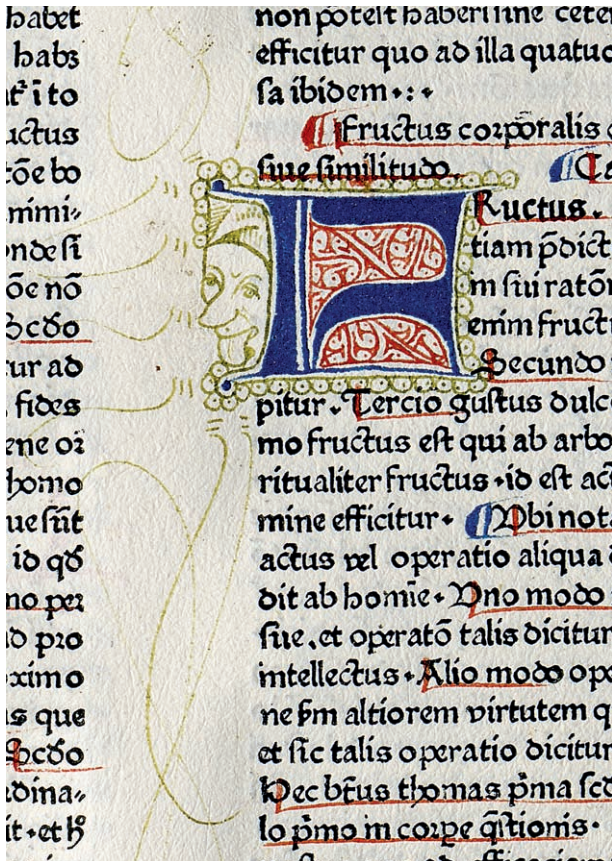

Abb. 71 Ink. 648 (wie Abb. 60), f. 364v Kat. 16

Abb. 72 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 479v Kat. 17

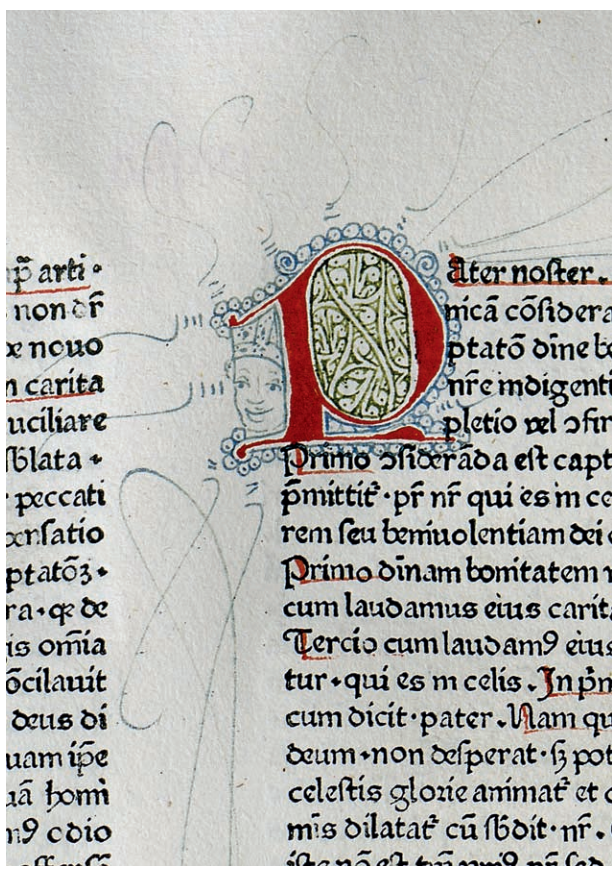

Abb. 73 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 585v Kat. 17

Abb. 74 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 814[v] Kat. 17

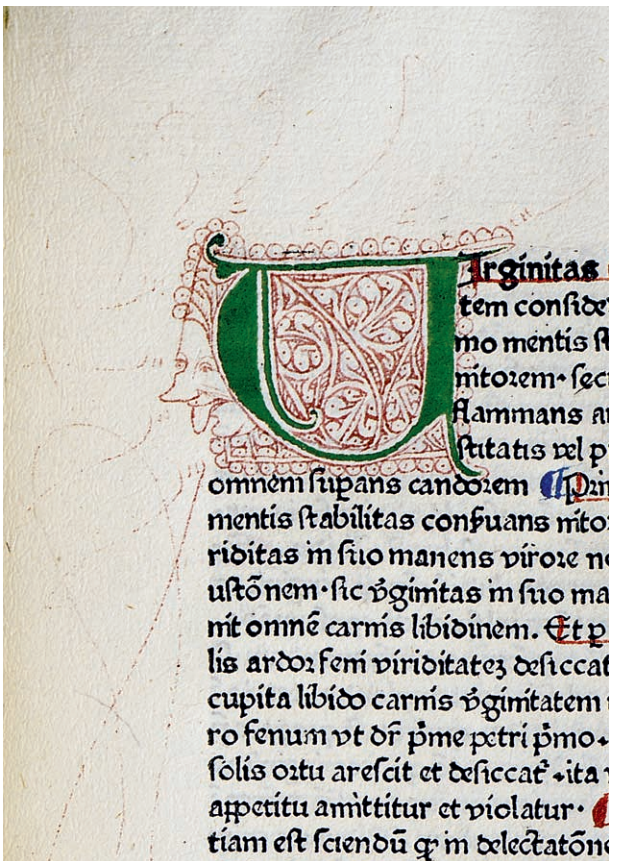

Abb. 75 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 841[r] Kat. 17

Abb. 76 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 844[v] Kat. 17

Abb. 77 Ink. 649 (wie Abb. 65), f. 855[v] Kat. 17

Abb. 78 Ink. 530 (Petrus Lombardus), f. 2r: Hl. Paulus – Ulrich Schreier und Mitarbeiter, nicht vor 1473 (90%) Kat. 18

Abb. 79 Ink. 530 (wie Abb. 78), f. 89v: Kopf eines Mannes mit Blattkelch als Hut Kat. 18

Abb. 80 Ink. 530 (wie Abb. 78), f. 126r Kat. 18

Abb. 81 Ink. 530 (wie Abb. 78), f. 170r: Tanzendes Männchen in Blüte Kat. 18

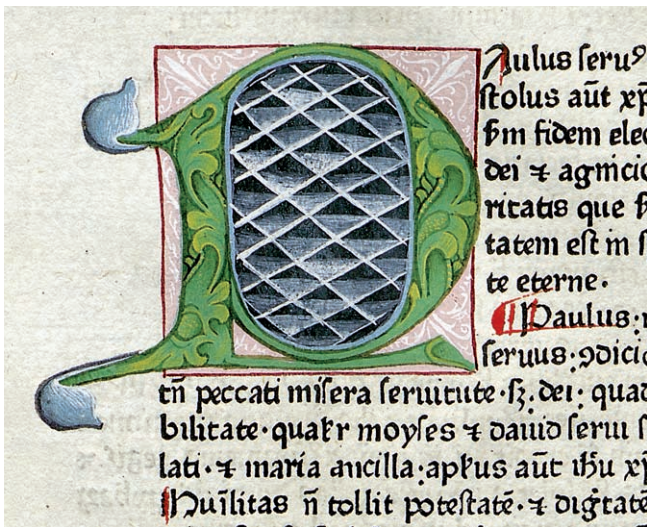

Abb. 82 Ink. 530 (wie Abb. 78), f. 175r Kat. 18

Abb. 83 Ink. 606 (Vincentius Bellovacensis, Speculum historiale), Pars I, f. 30[r] – Ulrich Schreier, nicht vor 1473 Kat. 19 (53%)

Abb. 84 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars I, f. 30ʳ, Detail: Gottvater mit Weltkugel (128%) Kat. 19

Abb. 85 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars I, f. 4ʳ (93%) Kat. 19

Abb. 86 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars I, f. 30ʳ, Detail: Junger Mann mit Kapuze und dem Wappen von Mondsee (128%) Kat. 19

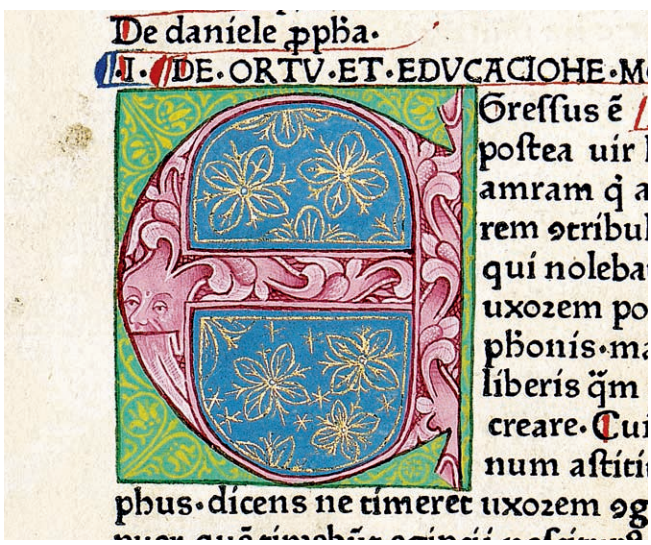

Abb. 87 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars I, f. 54ᵛ Kat. 19

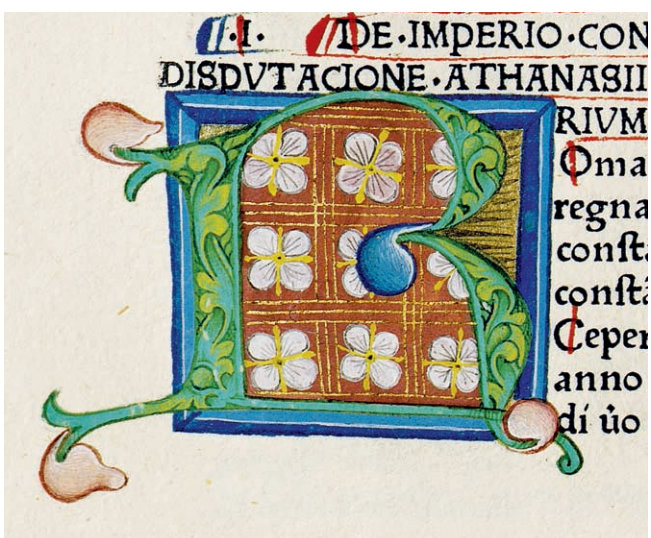

Abb. 88 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars II, f. 161ᵛ (105%) Kat. 19

Abb. 89 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars II, f. 60ʳ — Kat. 19

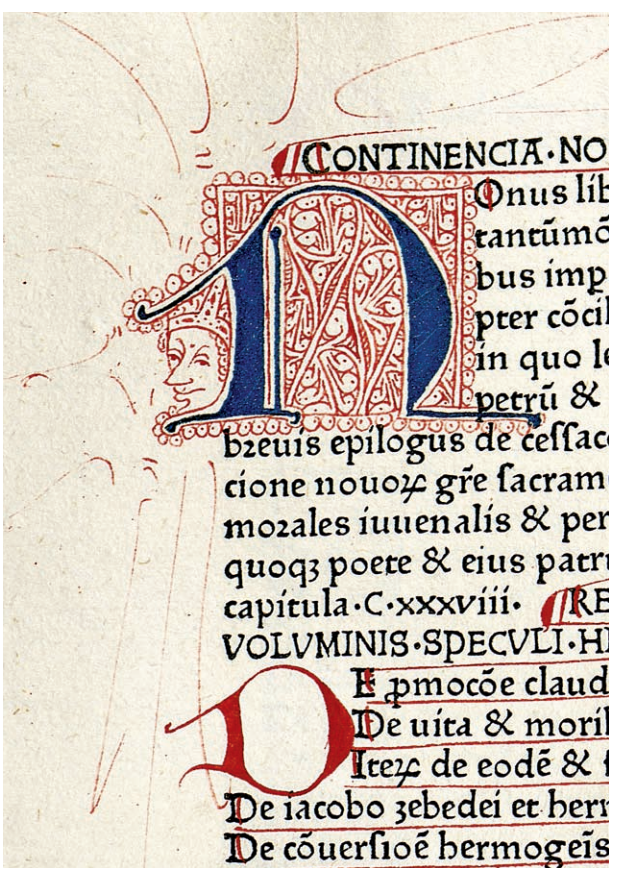

Abb. 90 Ink. 606 (wie Abb. 83), Pars II, f. 3ᵛ — Kat. 19

Abb. 91 Ink. 170, f. 2ʳ – Ulrich Schreier (Werkstatt), nicht vor 1473 (110%) — Kat. 20

Abb. 92 Ink. 607 (Guido de Baysio, Rosarium decretorum), f. 2r: Gewaltenteilung – Ulrich Schreier, um 1473 (53%) Kat. 21